

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ Й ВІДБУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ В УКРАЇНІ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-327-2-13>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Александров М. Є.

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник відділу розроблення та вдосконалення
форми одягу науково-дослідної лабораторії спеціального транспорту
та форменого одягу Державного науково-дослідного інституту
Міністерства внутрішніх справ України
м. Київ, Україна*

Завданням функціонування пенітенціарної системи в Україні є, зокрема, створення умов для виправлення та ресоціалізації засуджених, вжиття інших заходів, передбачених законом, щоб засуджені в майбутньому мали можливість жити, не вчиняючи кримінальних правопорушень [1]. З метою виконання цих завдань на засуджених здійснюється виховний вплив шляхом проведення соціально-виховної роботи, що передбачено Кримінально-виконавчим кодексом України [2].

Зауважимо, що одним із завдань Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року є запобігання та профілактика негативних проявів поведінки та злочинності [3]. Виправлення та ресоціалізація засуджених також своєю кінцевою метою має профілактику злочинності. Таким чином, закономірним буде інтегрування заходів національно-патріотичного виховання в процес ресоціалізації засуджених. Враховуючи особливу ситуацію, яка склалася в нашій державі після початку повномасштабної агресії РФ, така інтеграція набуває особливо важливого значення.

На сьогодні Кримінально-виконавчим кодексом України передбачено проведення морального, правового, трудового, естетичного, фізичного, санітарно-гігієнічного, а також інших видів виховання засуджених, які сприяють становленню їх на життєву

позицію, що відповідає правовим нормам і вимогам суспільно корисної діяльності [2]. На нашу думку, національно-патріотичне виховання, яке визначено як наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України [4], має бути також включено в Кримінально-виконавчий кодекс як окремих самостійний вид соціально-виховної роботи серед засуджених.

Така наша думка пояснюється наступними факторами:

1. Для проведення заходів національно-патріотичного виховання необхідною умовою є відповідна підготовка фахівців з виховної роботи. Відповідно, персонал пенітенціарної системи, який проводить соціально-виховну роботу із засудженими, необхідно вивчати особливостям проведення національно-патріотичного виховання, яке спрямоване на певні вікові й соціальні групи;

2. Відсіч повномасштабної агресії РФ проти України є каталізатором процесів національного об'єднання, утвердження національної та громадянської самоідентичності громадян нашої держави. Отже, доцільно використовувати пробудження національної самосвідомості серед засуджених для організації роботи з їх виправлення та ресоціалізації.

Слід також зауважити, що засуджені – доволі складна соціальна категорія через різний віковий склад, соціально-культурний рівень, матеріальне становище тощо. Отже, організація національно-патріотичного виховання в установах виконання покарань має враховувати усі особливості контингенту засуджених, які відбувають покарання в тій чи іншій установі. Серед загальних пропозицій щодо організації національно-патріотичного виховання серед засуджених на сьогоднішній день актуальними вбачаються наступні:

- перегляд й оновлення бібліотечних фондів установ виконання покарань, наповнення їх творами класиків української літератури, працями з історії та культурології України, творами патріотичного спрямування;

- відзначення в установах виконання покарань державних свят та пам'ятних дат, пов'язаних з видатними подіями в історії України або з життям видатних діячів української історії і культури; організація в такі дні демонстрації для засуджених фільмів патріотичного спрямування;

– заохочення самодіяльності серед засуджених, допомога в організації самодіяльними гуртами засуджених культурно-просвітницьких заходів;

– організація процесу трудового виховання таким чином, щоб засуджені мали змогу виробляти товари для потреб сил безпеки і оборони України; організація процесу відправлення таких товарів у військові частини й підрозділи;

– проведення заходів щодо вшанування пам'яті захисників України, які віддали своє життя для захисту територіальної цілісності та суверенітету держави; поширення інформації про приклади участі колишніх ув'язнених у бойових діях.

Також вважаємо, що з огляду на суспільну небезпечність діянь, вчинених в минулому засудженими, а також через наявність осіб, які вчинювали кримінальні правопорушення неодноразово, або вчинювали тяжкі й особливо тяжкі злочини, недоцільно проводити серед засуджених заходи військово-патріотичного виховання, пов'язані з поясненням тактики дій військових підрозділів, особливостей використання зброї тощо.

Таким чином, питання впровадження заходів національно-патріотичного виховання серед засуджених залишається на сьогодні актуальним питанням. Для реалізації цього питання необхідний комплекс заходів, який має здійснюватись як у законодавчому полі, так і в організації діяльності підрозділів пенітенціарної системи України, зокрема Державної кримінально-виконавчої служби. Також необхідним є проведення наукових пошуків щодо розроблення методик впровадження національно-патріотичного виховання в установах виконання покарання різного типу.

Література:

1. Проект Закону про пенітенціарну систему: Верховна Рада України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71498 (дата звернення: 20.10.2023).

2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003 року № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

3. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року № 673. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

4. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-327-2-14>

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ НАЛЕЖНИХ УМОВ ТРИМАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ТА ОСІБ, ВЗЯТИХ ПІД ВАРТУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ

Веселовський Б. А.

*доктор філософії (міжнародне право),
керівник експертної групи з євроінтеграції та координації політик
Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції
Міністерства юстиції України, доцент кафедри порівняльного
і європейського права*

*Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

В'язниці та умови утримання в'язнів в них часто залишаються поза належною увагою на фоні інших проблем держави. Тим не менш, постійні недоліки в'язниць країн Європи привертають все більшу увагу Європейського суду з прав людини, а також і Суду Європейського Союзу. Це не тільки порушують права, гарантовані Хартією ЄС про основоположні права, але й виявляється серйозною перешкодою для нормального функціонування взаємного визнання, наріжного каменю судової співпраці в кримінальних справах. Після численних закликів Європейського парламенту до спільних дій, 8 грудня 2022 року Європейська комісія запустила перший інструмент, що встановлює загальні мінімальні (хоча і необов'язкові) стандарти щодо умов утримання.

6 лютого 2023 року Комітет Європейського парламенту з громадянських свобод, юстиції та внутрішніх справ (LIBE) ухвалив висновок для Комітету з конституційних питань, який готує підсумковий звіт щодо «Пропозиції Європейського парламенту щодо внесення змін до Договорів ЄС». Комітет LIBE у пункті 27 свого висновку «закликає запровадити компетенцію Союзу в статті 82 ДФЄС щодо встановлення мінімальних стандартів досудового затримання та умов тримання під вартою» [1].